

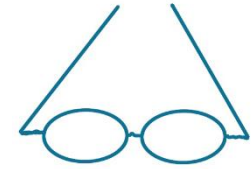
‘Introductie traumasensitief werken in het VO’

ovember 2019

Voorstellen

Kiki Geserick

Orthopedagoog op het Kromme Rijn College
(Voortgezet Speciaal Onderwijs) te Utrecht.

Verbonden aan de ondersteuningsklassen. De klassen waar onder andere zorg en onderwijs aan elkaar verbonden wordt & waarbij afwisseling is tussen inspanning en ontspanning

The background features abstract light blue shapes: a large curved shape on the left, a thin horizontal bar at the top, and a wide triangular shape at the bottom. A small red square is located at the bottom left.

Wie zijn jullie?

“Welzijn van leerlingen stimuleren binnen het PBS-raamwerk”

- Met welke bril kijk jij?
- Wat is de functie van ‘het’ gedrag?

Kromme Rijn College

Verantwoordelijkheid, betrokkenheid en vertrouwen.

- Voor leerlingen van 11 tot en met 21 jaar
- Voor praktijkonderwijs, VMBO, HAVO, pre-entree
- Daarnaast rusten we toe op arbeid met of zonder brancheopleiding.
- Op dit moment ongeveer 150 leerlingen waarvan +- 30 meiden en 120 jongens.

Kromme Rijn College

*School eigen aspect: werken vanuit PBS,
een geïntegreerde school brede aanpak*

interventie
piramide

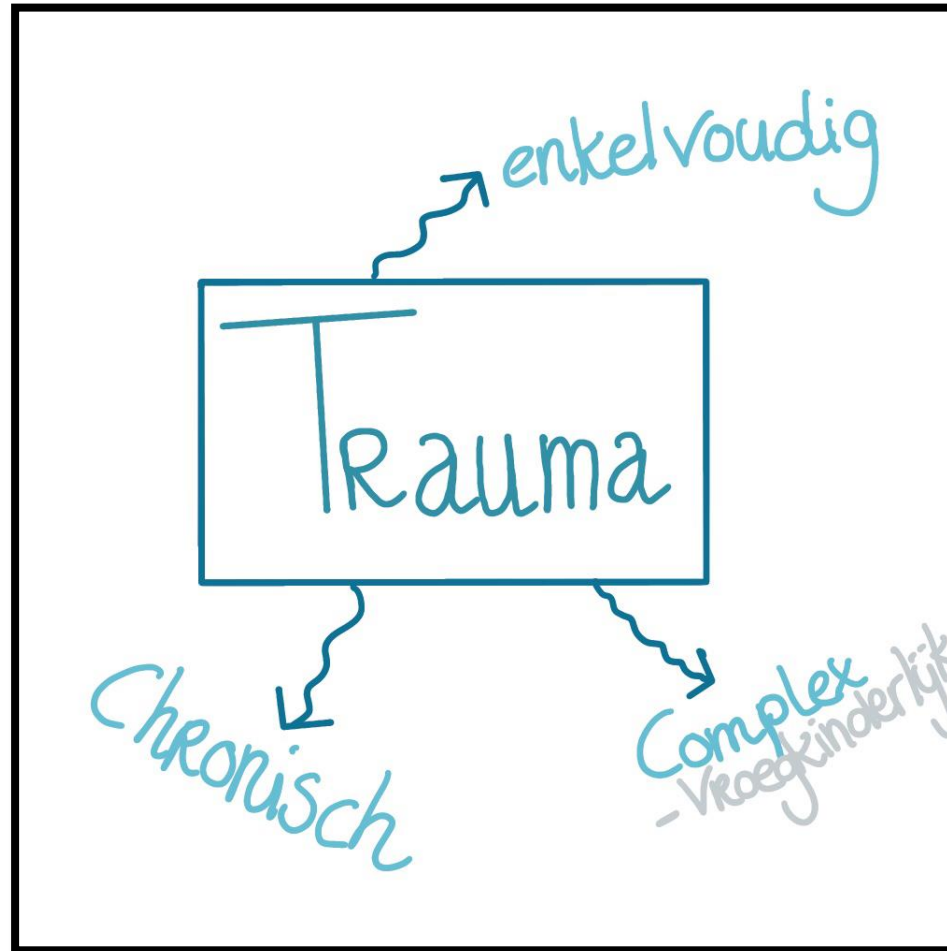

Ingrijpende gebeurtenis & trauma

Alle leerlingen op het KRC hebben – waarschijnlijk - één of meerdere ingrijpende gebeurtenissen meegemaakt *(persoonlijke uitspraak)*.

‘Het gevolg van een ingrijpende gebeurtenis kan een psychotrauma zijn. De gebeurtenis wordt in dat geval een traumatische gebeurtenis genoemd’ (Anton Horeweg, de traumasensitieve school, blz. 22)

Trauma?

Traumasesensitief werken

.... begint met:

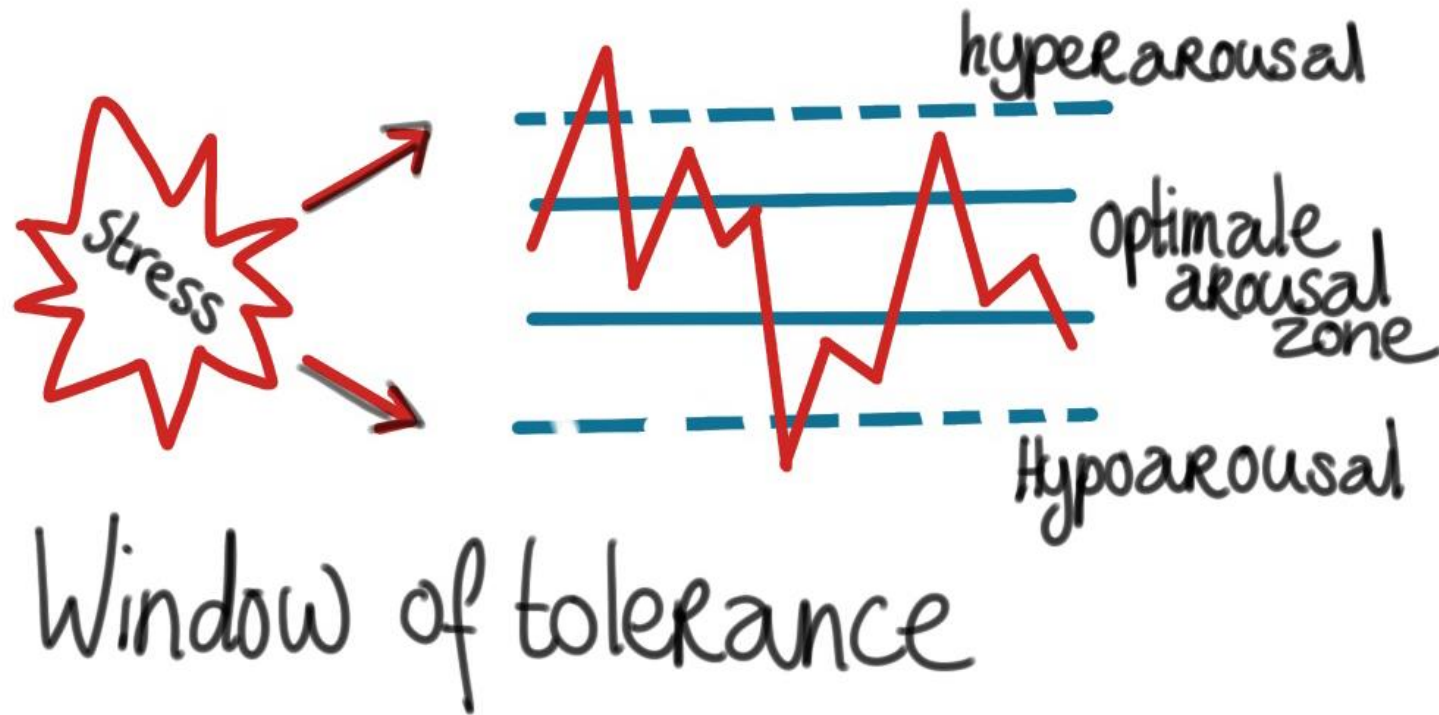
- Leren om die kinderen te '**herkennen**'
- **Erkenning** dat de gevolgen van trauma ernstig zijn en dat je vaker getraumatiseerde kinderen in je klas hebt dan je denkt.
- Indien je de gevolgen snapt, begrijp je ook dat het meeste 'verkeerde gedrag' geen onwil is maar onvermogen
- We moeten leren hoe we gedachten, gevoelens en gedrag van deze kinderen kunnen beïnvloeden en we moeten kinderen leren deze zogenaamde '**cognitieve driehoek**' ook zelf te begrijpen.

(Anton Horeweg, de trauma sensitieve school, bladzijde 228).

Herkennen

- ❑ Het is van belang om in beeld te hebben welke gebeurtenissen leerlingen meegemaakt hebben.
- ❑ Het is van belang te weten hoe de thuissituatie van een kind eruitziet
- ❑ Op de hoogte te zijn van de gevolgen van trauma op gedrag

Window of tolerance

Herkennen *van een leerling*

Tabel 9.2 Hoe vechten, vluchten of bevriezen er in je klas kan uitzien.

Fight	Flight	Freeze
Druk zijn	Teruggetrokken	Verdoofd zijn
Agressief zijn	Weglopen uit de klas	Een lege blik laten zien
Grote mond hebben	Spijbelen	Geen antwoord geven opvragen
Clownnesk gedrag laten zien	Dagdromen	Verstarren
Altijd een weerwoord hebben	Anderen vermijden	Nergens op reageren
Schreeuwen	Ongemotiveerd zijn	
Meteen in de verdediging gaan	'Ontzichtbaar' zijn	
Naar (Sourens & Hall, 2016)		

Herkennen

Voorbeelden van gevolgen van trauma op gedrag van leerlingen:

- Opstandig gedrag;
- Zich terugtrekken;
- Gevoelens niet onder controle hebben;
- Niet leren van correcties;
- Complimenten niet in ontvangst kunnen nemen;
- Heel weinig sociale vaardigheden;
- De controle willen houden;
- Impulsiviteit.

Erkennen

‘Deze kinderen doen het zo goed ze kunnen. De neurobiologische impact van trauma betekent dat het niet is “wil niet” maar simpel “kan niet” doen wat er gevraagd wordt op school.’

Bruce Perry (2016)

Hersenontwikkeling

- De hersenen ontwikkelen zich door het maken van verbindingen
- Interacties met verzorgers zijn van cruciaal belang in de ontwikkeling van de hersenen
- Hoe vaker een ervaring wordt herhaald, hoe sterker de verbindingen worden.

Onzichtbare koffer

Ervaringen (dus ook traumatische ervaringen) vormen de overtuigingen en verwachtingen van kinderen:

Iedereen haat mij

Ik kan NIETS goed doen

Ze moeten altijd mij hebben

Volwassenen liegen

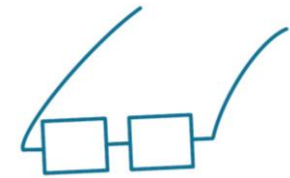
Ik ben niet welkom

Niemand luistert naar mij

Ik ben niks waard

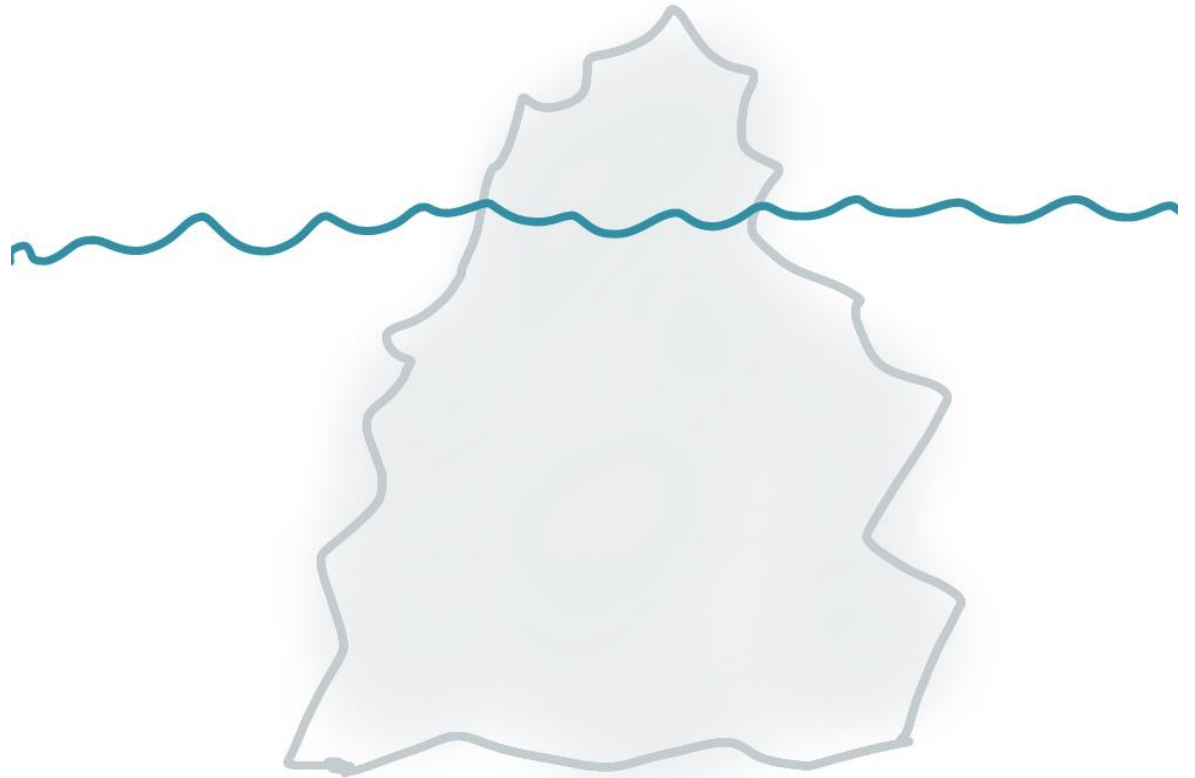
Erkennen

<i>'Old school' denken</i>	<i>Kijken met een traumabril</i>
Dit kind is (altijd) opstandig	Dit kind voelt zich niet veilig
Niets lijkt te werken bij dit kind/ deze leerling	Het lukt mij nog niet met dit kind om te gaan. Ik heb meer steun en ideeën van collega's nodig, wellicht vinden we een goede manier om dit kind te ondersteunen.
Dit kind wil gewoon niet leren	Er is blijkbaar iets aan de hand met dit kind, waardoor het leren niet lukt.
De leerling is lui. Vorige keer kon hij dit wel.	Deze leerling heeft een te hoog stressniveau waardoor hij niet tot leren komt.
Ik negeer dit vervelende negatieve gedrag	Deze leerling heeft mijn hulp nodig om zich beter te gedragen.
Ik moet de controle houden	Als je kinderen een beperkte keuze geeft, hebben ze niet het gevoel machteloos te zijn. Dat werkt stressverlagend.
Ik moet iedereen gelijk behandelen, dat is eerlijk	Elke kind is anders. Kinderen zijn gelijkwaardig, maar niet gelijk. Een gedifferentieerde aanpak is dus prima.
Kinderen moeten de consequenties van hun gedrag aanvaarden om het gedrag af te leren.	Kinderen moeten door de consequenties nieuw gedrag leren.
Bron: Forbes (2012)	

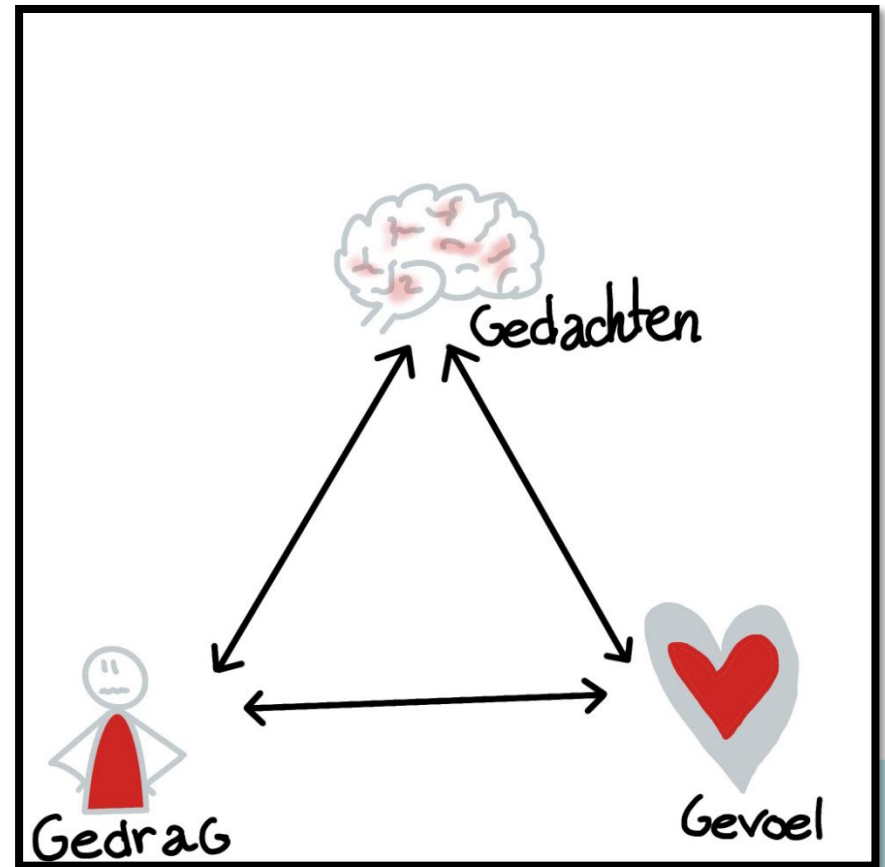
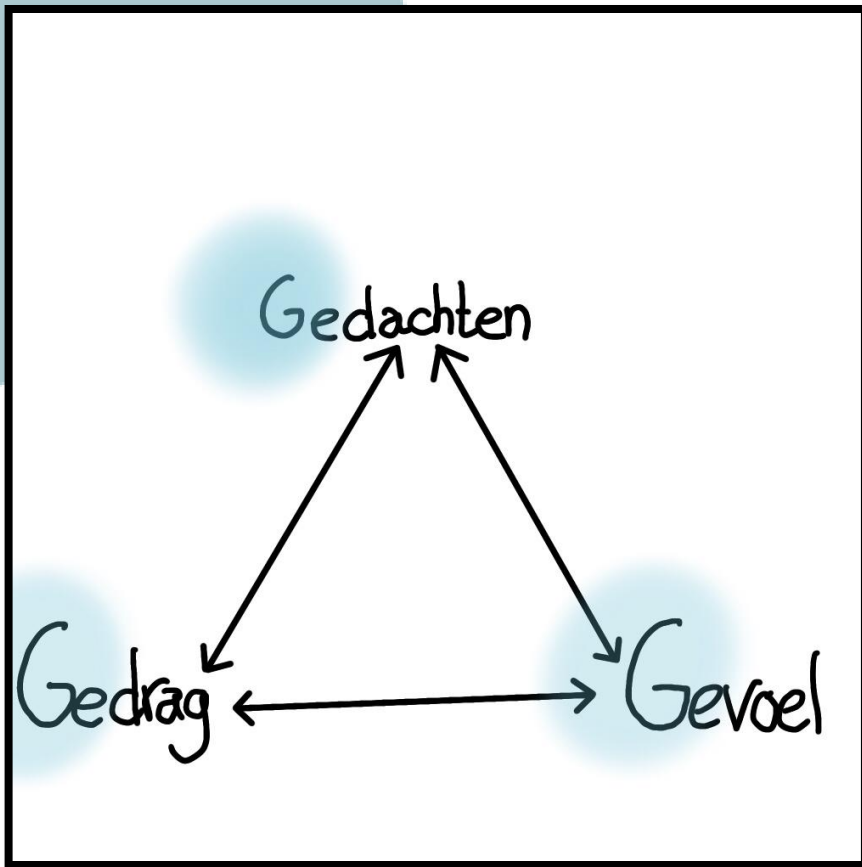

IJsberg

De cognitieve driehoek

Verder kijken dan...

Gevoel

- Emotiewoordenschat
- Emoties herkennen
- Emoties reguleren

Smileys

Op het KRC in onze basis: Smileys in elke klas!

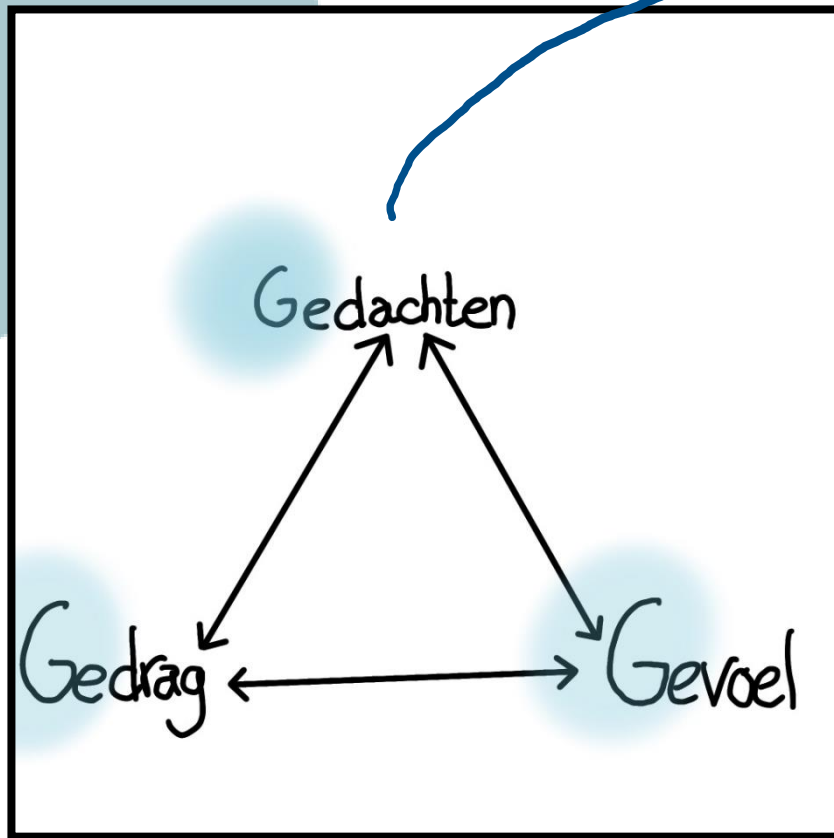
Op minimaal twee momenten op de dag wordt er op groepsniveau stil gestaan bij het gevoel van de leerlingen. Hoe zit de klas erbij?

Gedachten

Gedachten

Iedereen haat mij

Ik kan NIETS goed doen

Ze moeten altijd mij hebben

Volwassenen liegen

Ik ben niet welkom

Niemand luistert naar mij

Ik ben niks waard

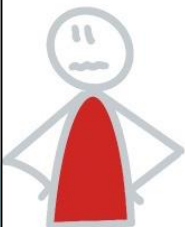

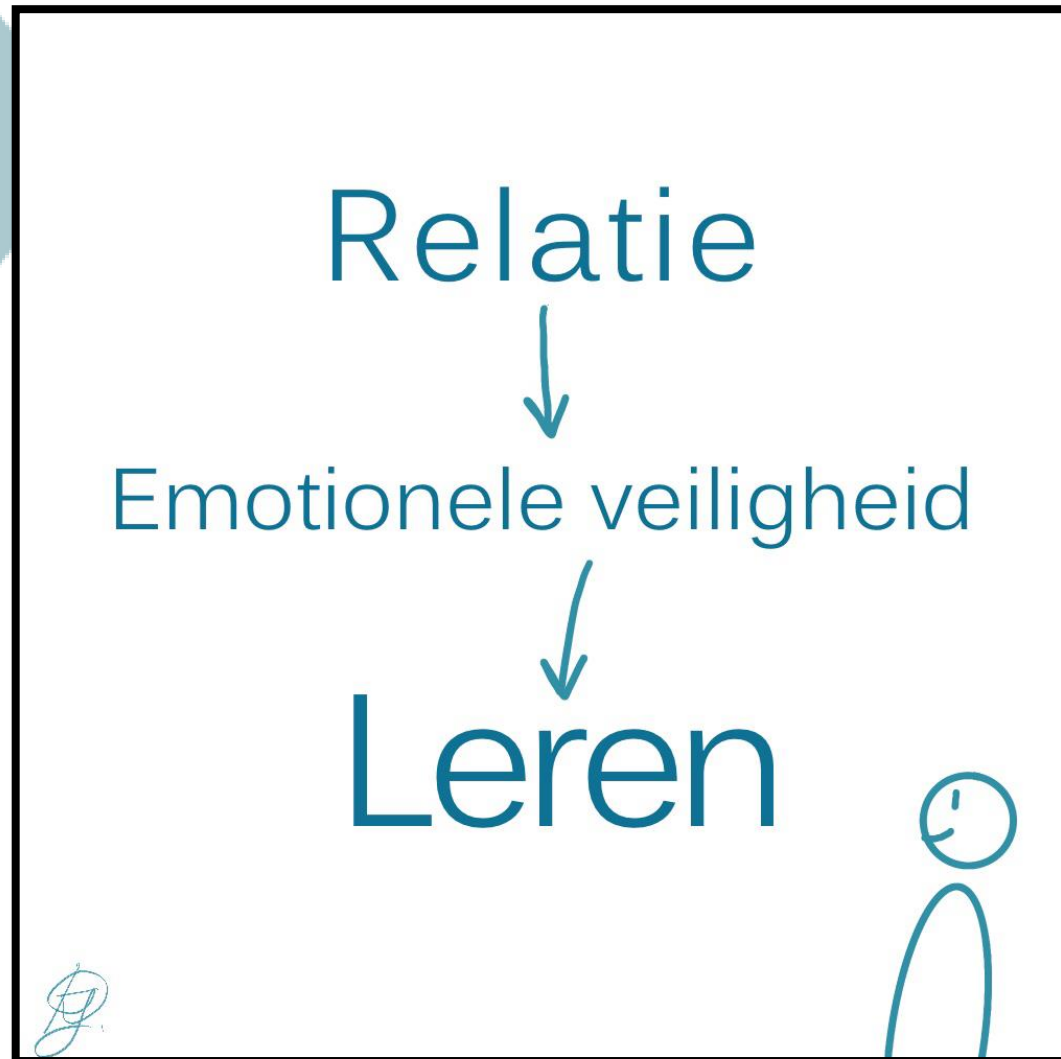
Gedrag

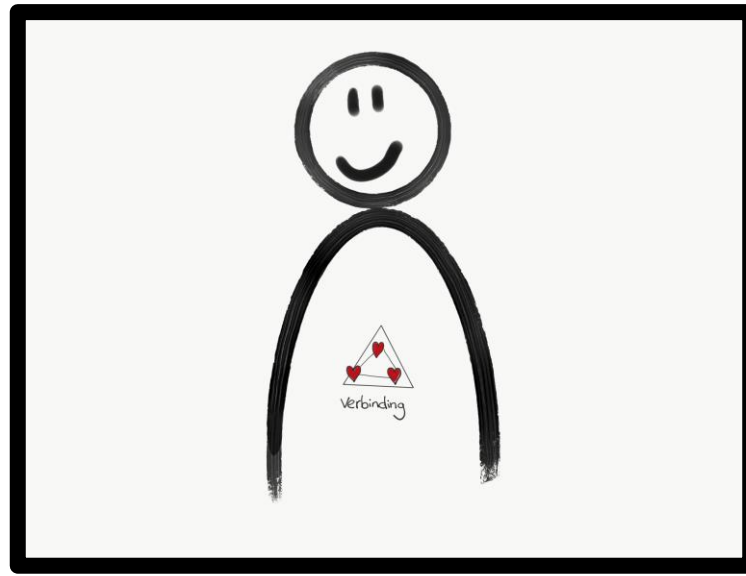

Mijn meest uitdagende leerling is niet vanzelfsprekend mijn grootste uitdaging. Het (h)erkennen van de emoties die horen bij de begeleiding van deze leerling is mijn grootste uitdaging. Ik neem verantwoordelijkheid voor deze emotie en pas dan is er ruimte voor verandering (en verwondering).

Veiligheid en relaties

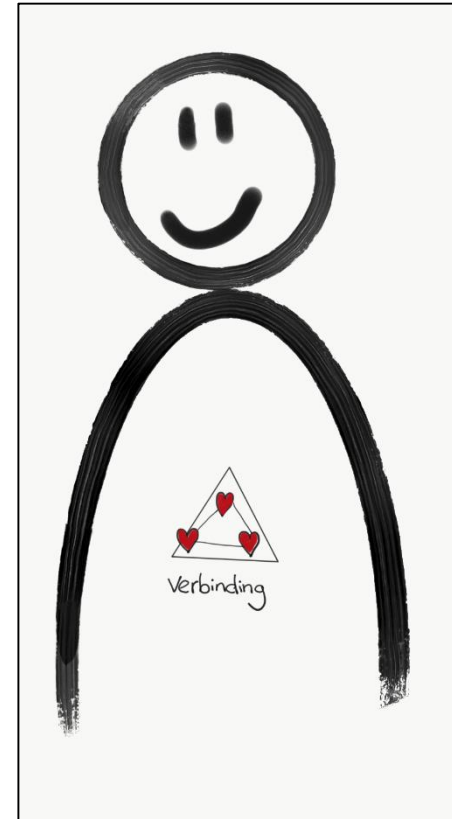
*“De houding (verbaal en non-verbaal) van de docent is een van de belangrijkste instrumenten voor positieve gedragsbeïnvloeding van een leerling.”
(Persoonlijke uitspraak)*

Veiligheid en relaties

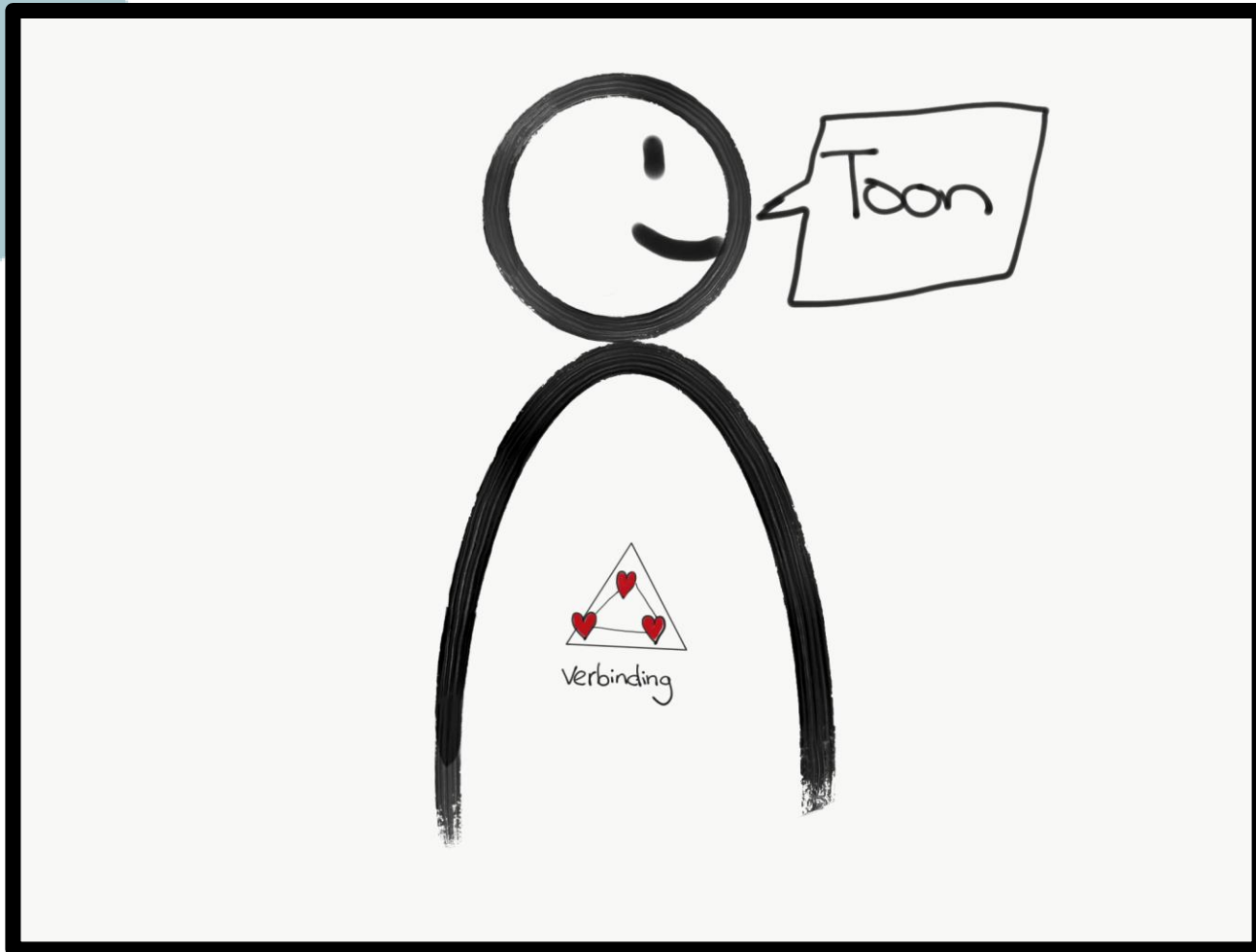
Non verbale communicatie:

- Stemvolume
- Houding
- Gezichtsuitdrukking
- Gebaren
- Tijd en ritme
- Nabijheid
- Aanraking

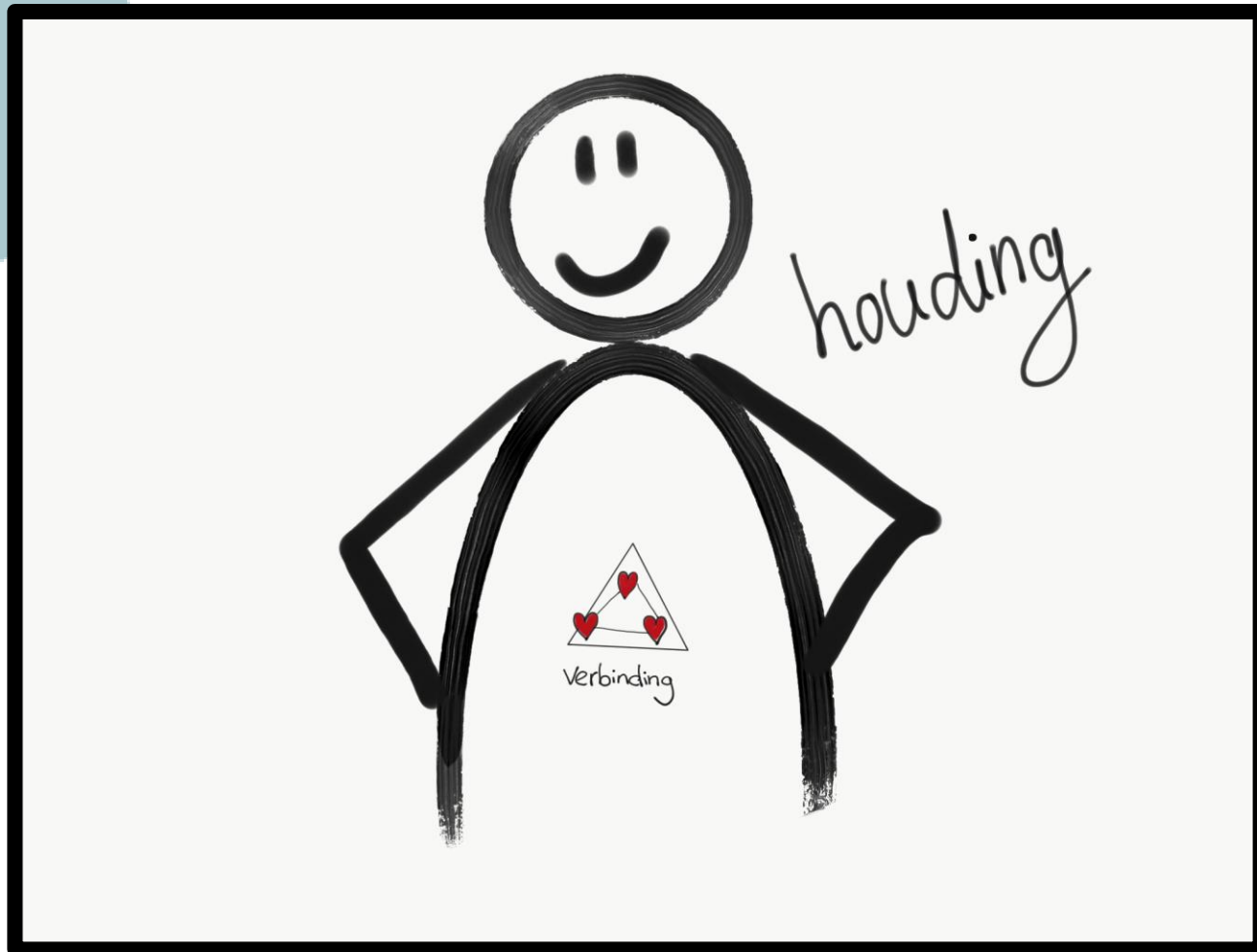
(Forbes, 2012)

Veiligheid en relaties

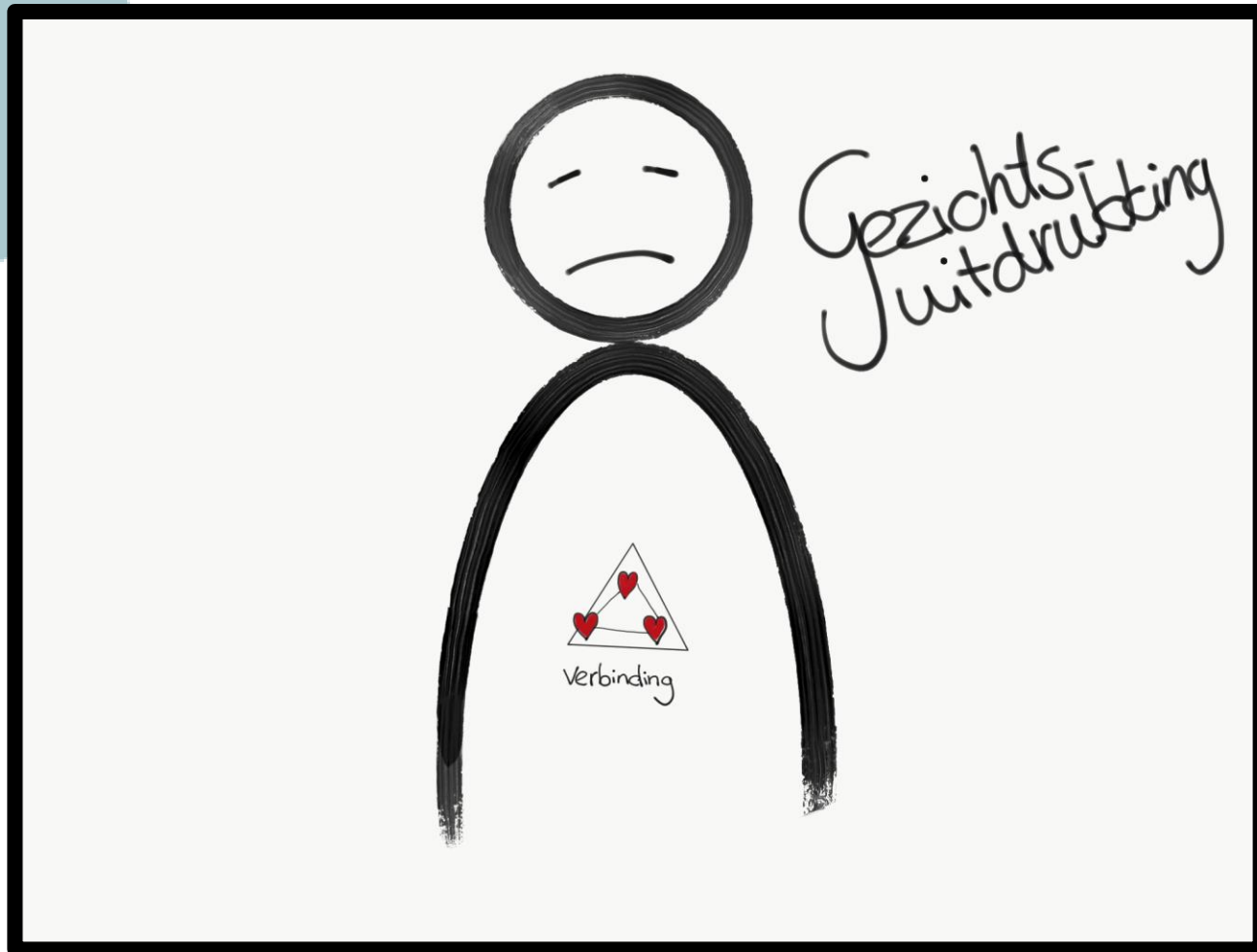

Veiligheid en relaties

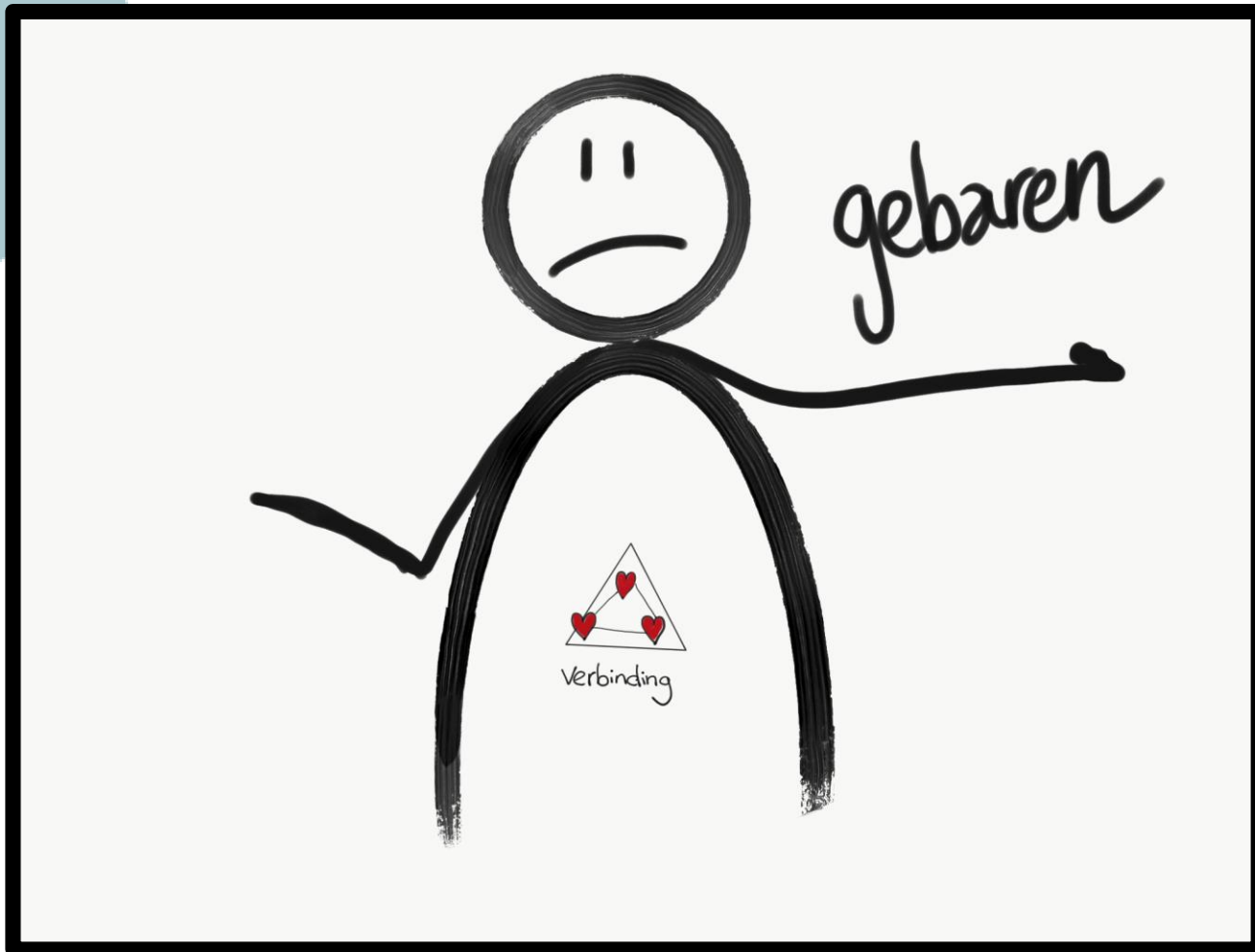

Veiligheid en relaties

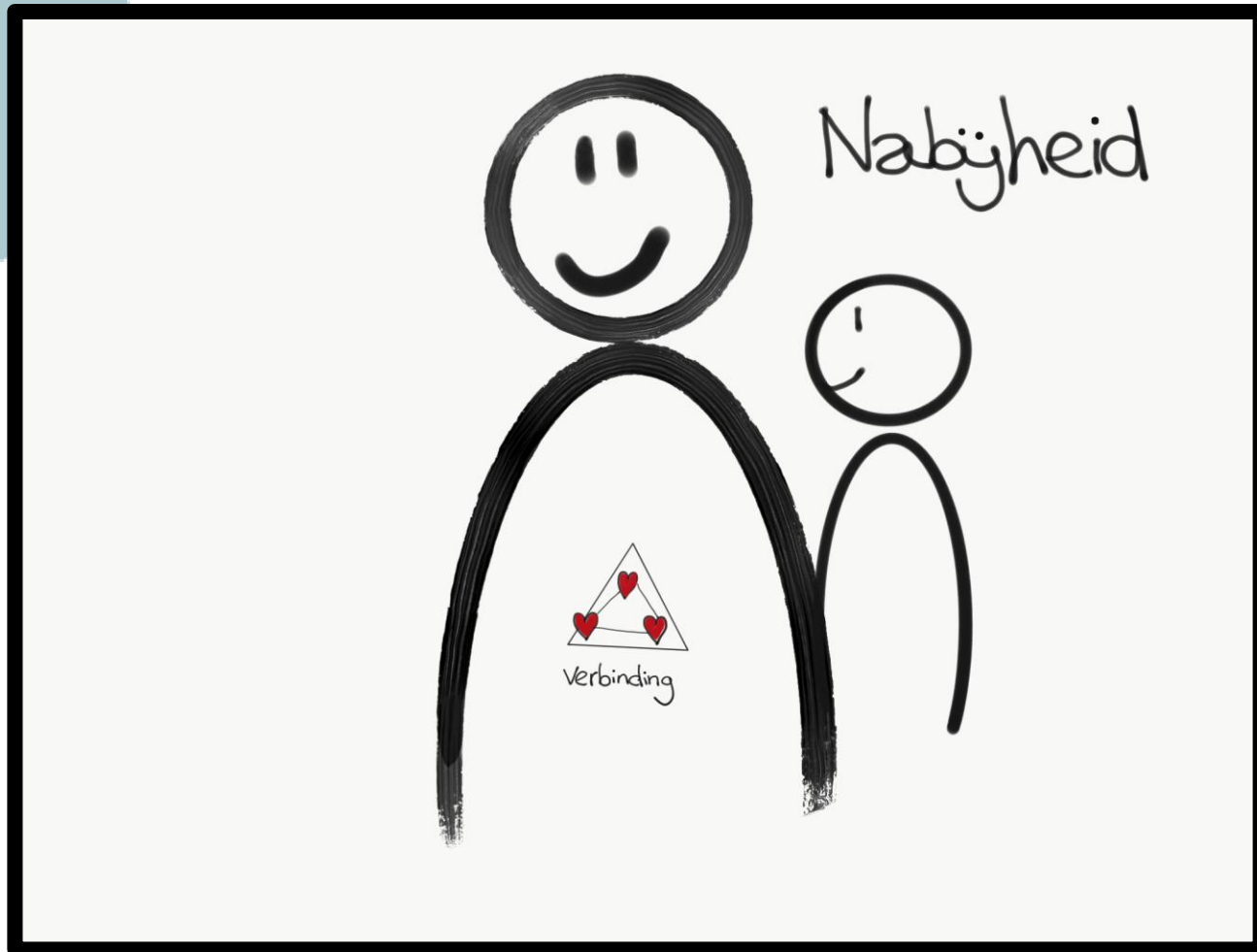

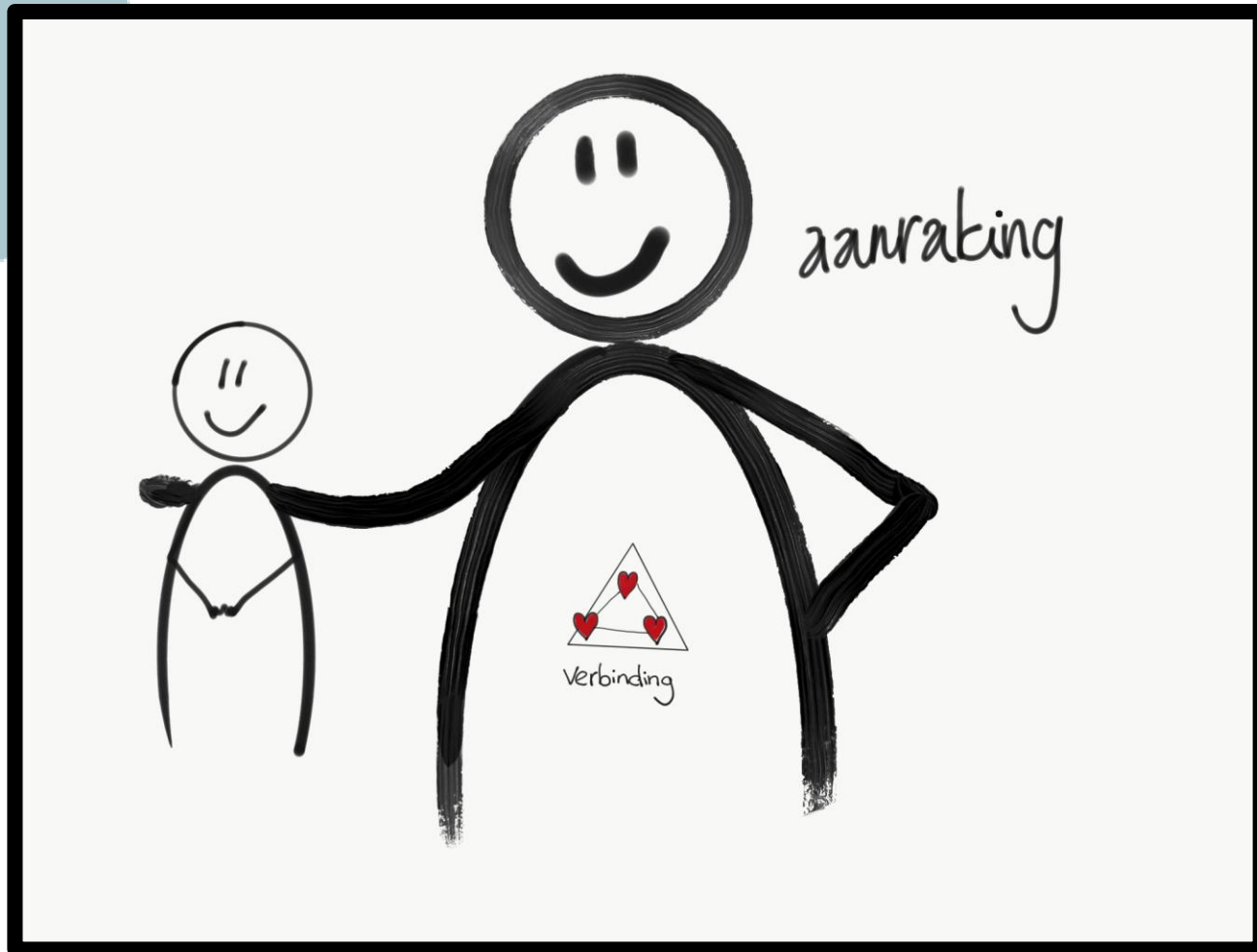
Veiligheid en relaties

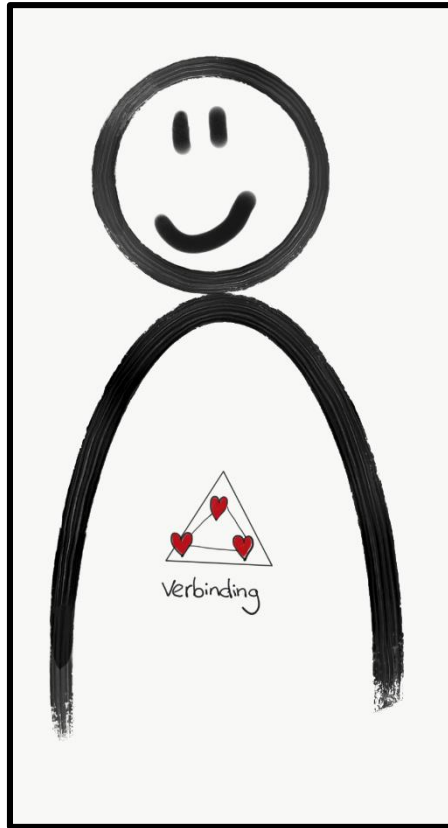
Veiligheid en relaties

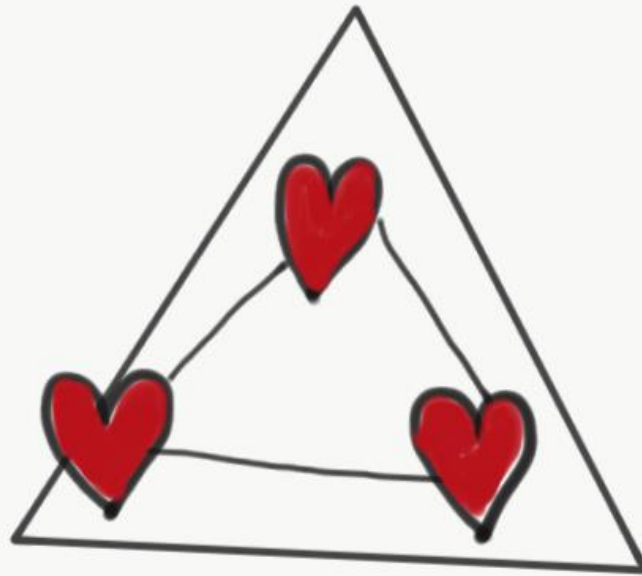
Veiligheid en relaties

Wat is jouw grootste uitdaging?

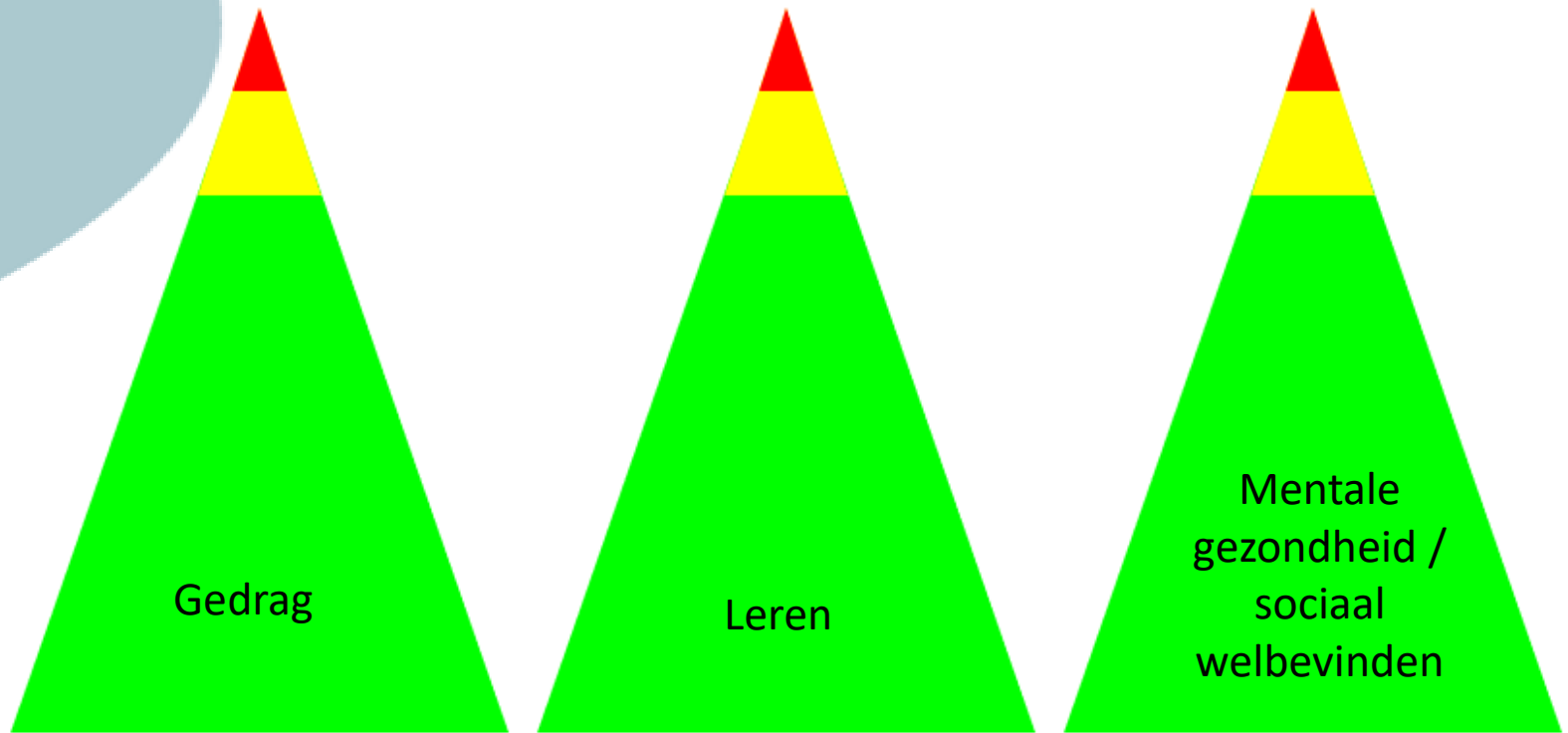

Veiligheid en relaties

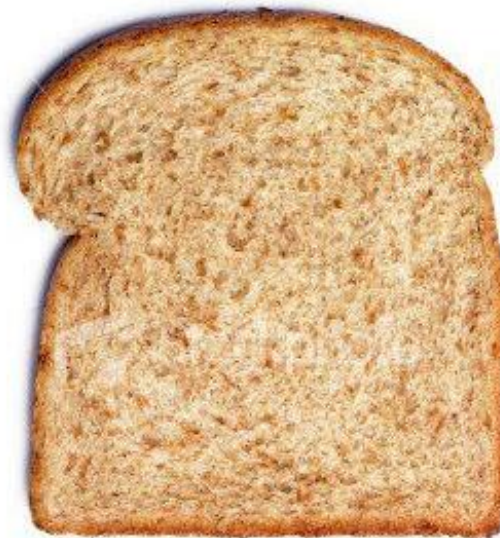

Verbinding

Interventies op meerdere domeinen & niveaus

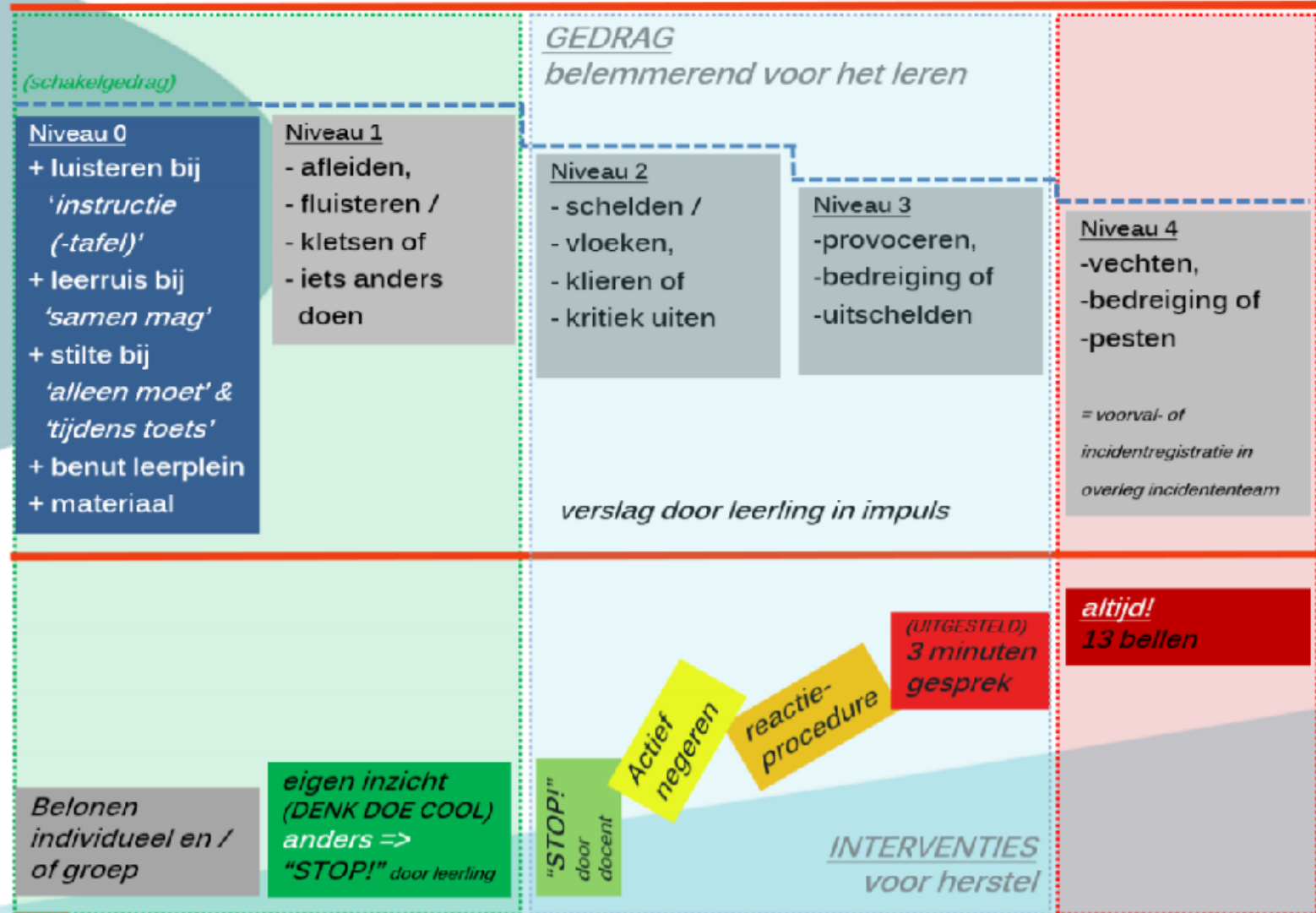
Eten, slaap en drinken

Gedrag, wanordeladder

Wanordeladder

2019-2020

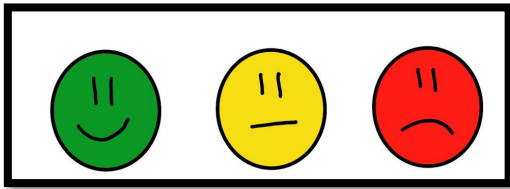
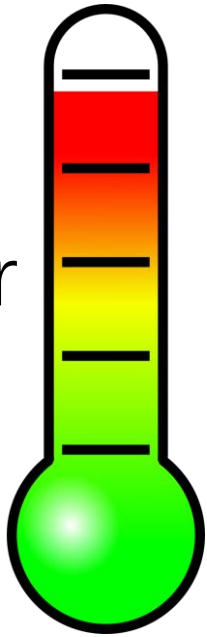
Denk en doe cool bak

- Wat is de meest effectieve manier om emotieregulatie te versterken?
- Enerzijds wordt vooral gewerkt vanuit **gedragmatige** principes, anderzijds vooral vanuit **cognitieve** principes.

Mentorgesprek

- Herkennen van spanningsopbouw
- Wat kan een docent doen in zijn/haar handelen?

Vragen?

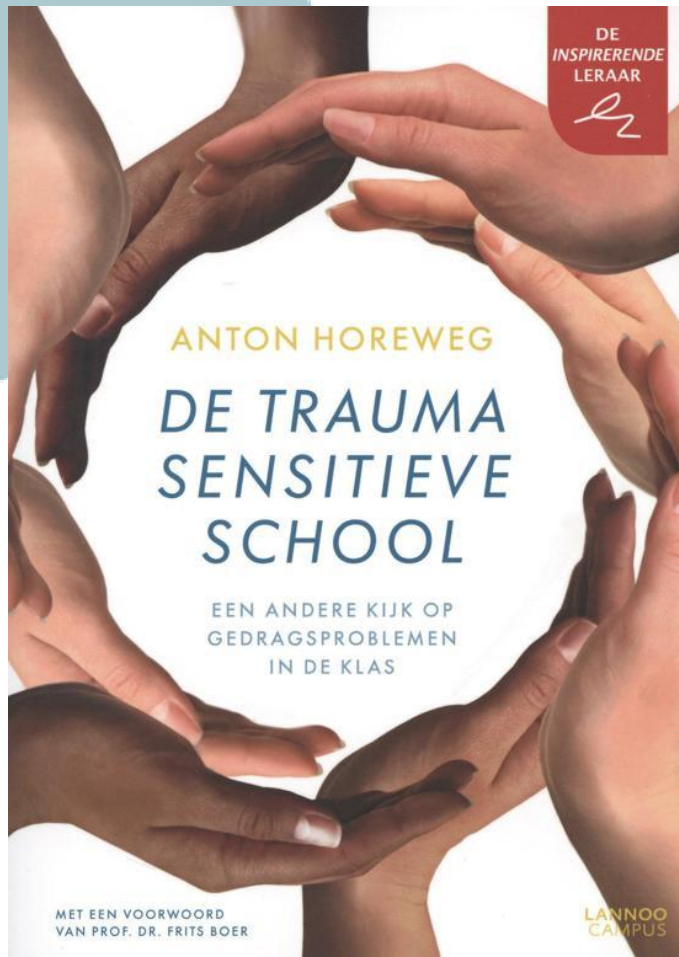
Kiki Geserick, NVO Orthopedagoog

Kikigeserick@krommerijncollege.nl

<https://www.krommerijncollege.nl>

*de afbeeldingen/tekeningen uit de presentatie zijn gemaakt door mijzelf.

Bronnen & leestips

Bronnen & leestips

Kees van Overveld

SEL

Sociaal-
emotioneel
leren
als basis

pica
pelckmans pro

Samenleren
op een
superdiverse
school

Ria Goedhart

Luister je wel naar mij?

Gespreksvoering met kinderen
tussen vier en twaalf jaar

Communiceren met kinderen en jeugdigen,
deel 1: Gespreksvoering met kinderen tussen vier en twaalf jaar

17e druk

Martine F. Delfos

Bronnen & leestips

Bronnen & leestips

Wonderlijke binnenwereld

aan de slag met Acceptatie en Commitment Therapie
een lees- en doeboek voor kinderen en jongeren

Maaïke Steeman

